

5.6.2024

POL-2024-81960

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Eduskunnan hallintovaliokunnan lausuntopyyntö 30.5.2024, asia HE 26/2024 vp

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt keskusrikospoliisilta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 2 §:n muuttamisesta.

1. Lausuttavana oleva asia

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi ulkomaalaislakia ja kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on entistä tehokkaammin estää maahantulosäännösten kiertäminen siten, että laissa otettaisiin huomioon kaikki tilanteet, joiden tulisi johtaa oleskeluluvan epäämiseen oleskelulupaa haettaessa. Ehdotettu sääntely perustuu pääosin nykyiseen maahantulosäännösten kiertämistä koskevaan oikeuskäytäntöön.

Esityksen mukaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kaistanvaihto työperäisen maahanmuuton puolelle estettäisiin. Myös opiskelijan oleskeluluvat ja muut vastaavat oleskeluluvat sisällytettäisiin kaistanvaihdon kiellon piiriin. Kaistanvaihdon kiello sisältäisi oleskeluluvan hakemisen turvapaikkamenettelyn aikana sekä sen päätyttyä, jos ulkomaalainen oleskelee vielä maassa.

Kansainvälistä suojelua hakevan työnteko-oikeuden kestoa sekä henkilöllisyyden todentamista koskevia säännöksiä selkeytettäisiin.

Lisäksi poliisin rekisteriin ulkomaalaislain nojalla tallennettujen biometristen tietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin mahdollistettaisiin.

Keskusrikospoliisi lausuu asiassa seuraavaa.

2. Esityksen tavoitteet

Keskusrikospoliisi kannattaa hallituksen esityksen tavoitetta korostaa maahanmuuton hallintaa ja parantaa sitä kautta sisäistä turvallisuutta.

5.6.2024

POL-2024-81960

3. Keskusrikospoliisin tehtävät ja rooli

Poliisin tehtävä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Keskusrikospoliisin erityiseksi tehtäväksi on säädetty muun muassa torjua kansainvälistä, järjestäytyntä, ammattimaista, taloudellista ja muuta vakavaa rikollisuutta. Keskusrikospoliisi ylläpitää tilannekuvaa ihmiskaupasta, ml. työperäisen hyväksikäytöstä, sekä oleskelulupajärjestelmän haavoittuvuuksista sisäiselle turvallisuudelle. Keskusrikospoliisi toimii lisäksi poliisin kansallisena vastuutoimijana teeman valtakunnallisissa valvonnoissa.

4. Maahantulosäännösten kiertäminen

Keskusrikospoliisi jakaa esityksestä ilmenevän tilannekuvan siitä, että laittoman maahantulon järjestäminen tapahtuu enenevässä määrin hyväksikäyttäen muodollisesti laillista menettelyä. Oleskeluluvan epäämisen muotojen täsmentäminen ja oleskeluluvan peruuttamisen edellytykset selkeyttävät sääntelyä sekä edistävät viranomaisten mahdollisuuksia puuttua maahantulon rajoitusten kiertämiseen. Keskusrikospoliisi arvioi, että muutos voi täten vahvistaa sisäistä turvallisuutta. Keskusrikospoliisi pitää hyvänä myös oleskeluluvan epäämisen kohtuuttomuudesta säättämistä.

5. Turvapaikkamenettelyn käyttö maahanmuuton väylänä

Keskusrikospoliisi toteaa, että kaistanvaihdon kieltämisellä voidaan arvioida olevan useita mahdollisia kokonaisvaikutuksia. Muutos voi vaikuttaa työperäisen hyväksikäytön rikosilmoitusten määrään. Se voi toisaalta lisätä laitonta maassa oleskelua, harmaata taloutta sekä kielteisen kansainvälisen suojelun päätöksen saaneiden eteenpäin liikkumista Suomesta muihin EU-maihin.

Keskusrikospoliisin ylläpitämän tilannekuvatiedon perusteella ihmiskauppa- tai törkeä ihmiskauppa -nimikkeiden rikosilmoituksissa yhtenä hyväksikäytön mahdollistavana toimintamallina on ollut hyväksikäyttäjän lupaus hyväksikäytetylle työperäisestä oleskeluluvasta. Edellä mainituissa tapauksissa hyväksikäytetty on kertonut ainakin jossain vaiheessa oleskelleensa maassa ilman oleskelulupaa, ja näistä suurimman osan on arvioitu olleen kansainvälisen suojelun hakijoita.

Kun hyväksikäyttäjä ei voi saattaa kansainvälisen suojelun hakijaa hyväksikäytön kohteeksi lupaamalla oleskelulupaa, muutos voi jossain

5.6.2024

POL-2024-81960

määrin vähentää poliisin suorittamia ihmiskaupparikosten esitutkintoja. Ihmiskauppa- ja lährikollisuuden kasvuun vaikuttaa toisaalta myös muita kehityskulkuja, joiden on arvioitu mahdollisesti kasvattavan edellä mainittua voimakkaammin poliisin avaamien ihmiskaupparikosten esitutkintojen lukumäärää.

6. Työnteko-oikeuden päättyminen

Keskusrikospoliisi pitää hyvänä hallituksen esityksen pyrkimystä selkeyttää kansainvälistä suojelua hakevan työnteko-oikeuden päättymistä. Poliisin tehtävä on valvoa maassa olon edellytyksiä. Sääntelyn selkeys ja ennakoitavuus työnteko-oikeuden päättymisestä luo edellytyksiä myös tehokkaammalle maassa oleskelun edellytysten valvonnalle.

7. Henkilöllisyyden todentaminen

Keskusrikospoliisi kannattaa tunnistamisen käsitteistön yhtenäistämistä ja henkilöllisyyden todentamisen edellytysten vahvistamista. Henkilöllisyyden varmistaminen on keskeinen edellytys paitsi lupa-asoiden käsittelylle ja maahantulon edellytysten selvittämiseksi myös henkilön mahdollisen sisäisen turvallisuuden riskin arvioinnille. Hallituksen lainsäädäntöhankkeiden lisätessä sellaisten henkilöiden osuutta, jotka ovat maassa vahvistetulla henkilöllisyyksillä, vahvistavat ne viranomaisten toimintaedellytyksiä ja täten myös sisäistä turvallisuutta.

8. Tietojen luovuttaminen Schengenin tietojärjestelmään

Keskusrikospoliisi kannattaa biometristen tietojen lisäämistä SIS-järjestelmään tallennettaviin palauttamista sekä maahantulon ja maassa oleskelun epäämistä koskeviin kuulutuksiin.

Kun henkilö saapuu laittomasti Schengen-alueelle, tunnistettu rikollinen toimintamalli on hyödyntää toiselle henkilölle kuuluvia teknisesti aitoja asiakirjoja. Toisille henkilöille kuuluvia teknisesti aitoja asiakirjoja hyödynnetään myös EU-alueella laittomasti maassa oleskeluun. Biometristen tietojen käytön vahvistaminen on keskeistä henkilöllisyyden luotettavassa todentamisessa ja tietojen ristiinvertailun suorittamisessa. Keskusrikospoliisi arvioi, että muutoksella voidaan myös torjua ja ennalta estää toisille henkilöille kuuluvilla, teknisesti aidoilla asiakirjoilla esiintymistä.

Muutos parantaa valvonnan edellytyksiä, kun henkilö voidaan luotettavammin tunnistaa ja myös tietojen ristiinvertailu suorittaa.

5.6.2024

POL-2024-81960

Keskusrikospoliisi arvioi, että viranomaisten valvonnan ja rikostorjunnan vaikuttavuus voi sen myötä vahvistua.

Keskusrikospoliisi kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että muutos lisää SIRENE-toimiston työmäärää. Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota myös siihen, ettei esityksessä ole määritelty mahdollisia tietojärjestelmäratkaisuita.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Tutkija

Juho Partanen

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta, HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisihallitus